

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusuose ir i Austriją 3 auks.
i Ameriką ir i kitas svetimas
žemes 5 auks.
i Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 fenigų.

ĮSEINA DU SYKIU PER MĖNESĮ SU MĖNESINIU PRIEDU.

Iš priežasties revizijų.

Paskutiniame laike vis tankiau ir tankiau tenka išgirsti apie revizijas ir persekiojimą už skaitymą ir platinimą lietuviškų raštų. Paprusėje skaitlius persekiojimų yra didžiausias, nės aprič žandarai ir žemskiai (uriadininkų) pradėjo gaudyti „popieras“ parubežės sargai ir akčyžninkai arba t. v. šmekeriai. Be to dar mūsų tarpe atsiranda išdavikai-judošiai, kurie pereina i eilę mūsų priešininkų ir draugia su anais mus persekioja. Iš to matyti, kad priešininkų gauja yra gana didelė. Jie užpuola ant mūsų iš netyčių, apsišarvavę ir pilni drąsos, nės žino, kad jie persekioja valdžios uždraustus raštus. Dėlto ir nedyvai, jaigu žmonės buna apimti didelės baimės ir kartais suvis bereikalingai degina sunkiai įgytus lietuviskus raštus. Bet platinantis apšvietimui tarpe žmonių mažinasi teip-gi baimė lietuviškų raštų ir ne žiurint ant visokių persekiojimų lietuviški raštai platinasi vis daugiau ir daugiau. Bet uždraudimas lietuviškų raštų vis-gi nemažai trukdo prasiplatinimą apšvietimo. Dėlto tie iš mus, kuriems rupi tėvynės labas, turi rupintis sumažinti paines ir žabangas užtaisytas valdžios ant mus sprando. Pirmiausiai reikia mums žinoti, koks yra atsakymas už lietuviškus raštus.

Norint dabar žmonės ne baugina savę teip, kaip kitąsyk, bet ir dabar girdėt dar daug tuščių kalbų. Ikiol dar ne girdėt buvo, kad už lietuviškus raštus ką nors būtų nugalbėnė i Siberiją, arba i raštantų rotas, ikiol dar ne girdėt buvo, kad ką nors būtų prirakinę „prie karo“ arba amžinai uždare i kalinį. Pirmutiniai Lietuvos kankintiniai aiškiai mums parodė, su kokiomis ryškstėmis plaka valdžia didžiausius savo priešgynius. Ikiol didžiausiu nubandimu buvo uždarymas kaltininko i kalinį ir išvaymas jo „ant poselenijos“. Sunkesniausias baudas išmislyjo tuščia baimė ir žmonių tamsumas; šaltiniu tos baimės yra teip-gi bauginančios

paskalos, kurios tyčia platina žemskiai (uriadininkai), žandarai ir kiti valdžios tarnai. Didžiausias nubaudimas yra paskirtas už platinimą lietuviškų raštų, o ypatingai tokių, kurie yra priešingi valdžiai, jos išakymams ir jos tarnams. Už platinimą raštų apkaltina tik tuomet, jeigu laike tardymo (sledstvos) išsiliudyja, kad kam nors yra duota ir jeigu apkaltintasis turėjo po kelis eksempliorius vienokių raštų. Dėlto, jeigu pas ką randa po kelis eksempliorius lietuviškų laikraščių arba knygų, tai tokį žmogų tuojaus suima ir gabena i kalinį ir ten tardina ir kvočia (traukia „slevstvą“). Jeigu kas turi tik po vieną eksempliorių uždraustų raštų, tai tą ne suima ir ne gabena i kalinį, bet tik tardina ir kvočia, nuo ko gauti yra tie raštai, stengdamiesi tokiu budu susekti platintojus. Didumas baudos priguli ne tik nuo raštų įtalpos, bet ir nuo budo teisinimos. Už tai patubdo i tamsiją ant 1—12 nedėlių, arba paskiria piningišką baudą t. v. „štriopą“ už vieną knygą po 1—10—15 rublių. Išdavimas platintojaus nės kiek nesumažina sugautojo kaltės, bet veikiau pratesia tardymą (sledstvą), o kartais net iitraukia i didesnę bėdą patį sugautąjį. Kituose atsitikimuose ne buna nė kokios bėdos. Maldų knygas dabar visi perka bė baimės, nės jas jau senai paliovė persekiojus valdžia. Teip-gi ne labai kabinasi žandarai ir žemskiai prie senų ir nekaltos įtalpos knygų ir stengiasi, kiek galėdami, sugauti raštus, priešingus valdžiai.

Toks tai yra, mažai-daug, atsakymas už lietuviškus raštus.

Ar ilgai dar valdžia persekios lietuviškus raštus, ar gal neužilgo suvis paliaus persekiojus ir daleis lietuviams spaudinti lietuviškus raštus Maskolijoje, sunku dabar įspėti. Bet-gi nesenei išleistas Apuchтино cirkuliaras liudyja, kad lietuviškoje spaudoje turi stiprų ir atkaklų priešininką, kuris dar ilgai stengsis pjudinti lietuvius su valdžia, neišmanydamas, kokią tai skriaudą

dar ir vienai ir kitai pusei.* Kadangi tokių priešininkų yra daug, dėlto ir sunku pasakyti, kad ne užilgo mes galime gražinti nuo maskolių savos paudą. Bet pergyventa gadyne lietuviško krutėjimo liudyja, kad mes imame viršų ir kad persekiojimas ne tik ne sumažina, bet dar padidina skaitytojų skaitlių. Lietuvos kankintiniai, tartum pranašai, apskelbia savo broliams Lietuvos vargus, apie kuriuos ne kartą išgirsta ir platesnis svietas. Didesnis persekiojimas lietuvių padidina skaitlių priešingų valdžiai raštų; begaudindami paojingsus raštus, valdžios tarnai ne stengia persekioti teip-gi ir nekaltus raštus. Dabar Lietuva yra jau užkovojo sau maldų knygas. Ne labai gauda teip-gi nė kitokias dvasiškas knygas. Galima tikėtis, kad neužilgo valdžia nekludys suvis nekaltų raštų ir persekios vien priešingus valdžiai raštus. Besidauginant skaitliui kaltininkų mašinasi teip-gi sunkybė baudos. Jug ne galima būtų saugai valdžios tarnų kovoti su minia žmonių, kurie beskaitydami lietuviškas knygas ir laikraščius aiškiai permato valdžios siekius ir savo skriaudas ir karštai geidžia kovoti už savo tiesas. Ne užtektu tuomet nė valdžios tarnų nė kalinių. O išgabantį daugybę lietuvių „ant poselenijos“ vėl negalima, nės ne būtų kam laukas idirbti nė mokėsius mokėti.

Juo didesnis bus valdžios persekiojimas juo didesnis bus žmonių pasipriešinimas. Kadangi maskolių valdžios apsejimas pagimdė labai daug priešininkų ne tik kraštuose, bet ir viduryje maskolių viešpatystės, dėlto kiekvienas pasipriešinimas žmonių labai gąsdina valdžią. Nieks iš prasikaltėlių nėra teip persekiojamas kaip t. v. „politiškas prasikaltėlis“. Didesnį prasikaltėlių gabena į kalinį ne paprastas žmogus, bet du šarvuoti kareiviai (žandarai arba žemskiai) ir prova politiško prasikaltėlio dar eina ne tik iki ministerio, bet da-gi iki paties ciecoriaus. Ar tai ne dyvai, jeigu tokia didelė viešpatystė, kaip Maskolija, kuri turi šimtus tukstančių kareivių, bijosi prasto žmogelio vien dėlto, kad tas skaito ir duoda kitiems skaityt uždraustus raštus. Iš tokio valdžios apsejimo galima jau numanyti, kad lietuviški laikraščiai ir knygos yra šaltinių tokios šviesos, kuri suteikia žmonėms didelę spėką, priešais kurią dreba didžiausioji Europos viešpatystė, nežiurint ant to, kad ją gina stiprus muras ir 100-tai tukstančių kareivių. Stiprumas mūsų tautos ir išsipildymas mūsų pageidavimų priguli nuo mūsų apšvietimo ir dėlto valdžia, kiek galėdama stengiasi atitolinti nuo žmonių apšvietimą. Bet negalima yra sulaukyti prasi-

platinimą apšvietimo. Tai numano išmintingesnieji maskoliai ir jie, norėdami prašalinti andrą, kuri kyla Lietuvoje, velyja gražinti lietuviams spaudą.

Dėlto žinodami, kad mūsų stiprumas ir pasigerinimas mūsų burio priguli nuo pakilimo apšvietimo, mes turime rupintis platinti lietuviškus laikraščius ir knygas. Platinantis apšvietimui ir nykstant tamsybei auga skaitlius mūsų draugų ir mažinsis skaitlius išdavikų — judošių, kurie ne pažindami laikraščių yra anų priešininkais. Platinantis apšvietimui augs teip-gi vienybė tarp lietuvininkų ir lengvu bus mums kovoti su priešininkais. Kad ir mūsų priešininkai yra apsišarvavę, kad ir juos užstoja valdžia ir jos įstatymai, bet mūsų yra daug, mes kovojame už teisybę ir viltis pergalejimo duoda mums stiprybę. Be to valdžios tarnai yra teip nuvargę ir ištvirtę kad ne sunku yra juos papirkti. Papirkti galima ne tik žemskius, bet ir žandarus ir parubežės sargus. Kiti ir žemesnių valdžios tarnų ne tik paliauja mus persekioje, bet dagi tampa mūsų pagalbininkais.

Štai parubežės sargai prašyte prašo duot pelnyti ir ne galėdami kitaip uždirbt, mielai patys neša kuntrabantus, nežiurinti ant savo prisiegos ir aštraus užžiurėjimo aukštesnos valdžios. Jeigu-gi ne galima yra apsiginti nuo priešininkų su piningais, tuomet lieka paskutinis budas apsigynimo—prievarta. Ypatingai lengva būtų apsiginti nuo žemskių, kurie norėdami įtikti valdžiai šnipinėja po kampus ir kartais istumia į didelę bėdą mūsų žmogų. Išplėję iš nagų žemskių raštus ir sudeginę juos mes galime išgelbėti žmogų iš didelės bėdos, o žemskius galime atgrasinti nuo jieškojimo knygų ir laikraščių. Kad ir yra atsakymas už pasipriešinimą valdžiai, bet viena žemskiai yra dar ne didelė valdžia, o antra patys žemskiai tankiai elgiasi neteisingai ir dėlto lengva yra išsiteisinti ir nuversti dalį savo kaltės ant pačių žemskių. Jeigu Kražiečiai už pasipriešinimą gubernatoriui labai mažai nukentėjo, tai juo mažas gali but atsakymas už apsigynimą nuo užpuolimo žemskių. Iš to matyt, kad mes ne privalome per daug bijoti savo persekiotojų, jeigu mes stengiamė apšviesti savę ir kitus.

J. St.

Pienininkiškos draugystės Vokietijoje.

Per paskutinę dešimtį metų Vokietijoje buvo uždėta suviršum tukstantis didelių pienininkiškų draugysčių, kurioms labai gerai sekasi ir ukininkai prie jų prigulintie turi didelę naudą. Bet nekalbėsime čion apie dideles draugystes, bet paduosime žinią tik apie nekurias mažas pieninkiškas draugystes, kokias ir pas mus galėtų buti uždėtos ir turėtų pasisekima.

* Apuhtinas, vyriausias globėjas mokyklų Lenkų karalystės paliepė išduoti antru kart 6 lietuviškas knygas su maskoliškais litaromis ir praplatinti jos mokyklose. Be to dar liepė išduoti 5000 ekz. „Seno Aukso Altoriaus“ parašyto teip-gi maskoliškai, ir platinti tarpe žmonių.

Teip Virtembergijoje, valščiūje D. draugystė buvo uždėta 1889 metuose, idant dirbti sviestą iš saldžios grietinės (smetonos). Tam tikslui draugystė nusipirko rankomis sukamą mašiną vadinama „Separator“ atskyrimui sviesto iš saldžios grietinės, sviestinyčią vadinama „Viktoria“ ir kitus reikalingus prietaisus, kurie visi draugiu atsiėjo 1000 markių (į 500 rublių). Prie to dar reikia pridėti įtaisymą grinčios dėl pieninyčios.

Antrą dieną sausio 1890 m. atidarė dirbtuvę, bet išpradžių pieno buvo labai mažai, kadangi ukininkai, o ypačiai ukininkės nenoriai davė pieną į naująją dirbtuvę. Bet su laiku, kada visi pamatė, kad naujas budas daryti sviestą yra tikrai naudingas, prie draugystės kaskart vis daugiau ukininkų prisidėjo, teip kad ant galo pagalias prie draugystės prigulėjo kuomet visas valščius.

Pirmą metų perdirbo 168000 kvortų pieno. Už kiekvieną pieno kvortą priestatytą į dirbtuvę pabaigoje kiekvieno mėnesio mokėjo po 7 feningius (7 skatikus). Per visą metų išmokėjo tokiu būdu 6000 rublių. Apart to dirbtuvė, atskyrus grietinę, pieną vėl atgal ukininkui gražino; abelnai imant iš 10 pristatytų pieno kvortų 8 gryžo atgal. Nors toks sugražintas pienas buvo jau liesesnis, nės be grietinės, bet namie jį dar galima buvo sunaudoti.

Pabaigoje 1890 metų po suskaitymui pelno draugystės pasirodė, kad gryo pelno iš pardavimo sviesto turėjo per metų 995 rublius. Dalį tų pinigų apvertė ant apmokėjimo nupirktų mašinų, o dalį pasidalino visi prigulintieji prie draugystės. Kiekvienam teko po keliolika rublių.

Tokin būdu matome, kad ukininkai netik gavo pinigų už pieną, bet apturėjo dar atgal ir pieną, nors liesesnį, bet namie dar naudingą.

Kitoje apygardėje M. pirmą metų po uždėjimui draugystės 77 ukininkai dastatė 235194 kvortas pieno, iš kurio padarė 18812 svarų sviesto, kurį pardavė už pusdešimto tukstančio rublių. Jaigu iš tiekpat pieno butų darė sviestą iš rugščios grietinės, butų padarę ne daugiau per 14000 svarų; tokį sviestą parduotų nebrangiau kaip už puspenkto tukstančio rublių, t. y. penkiais tukstančiais rublių mažiau nės dirbant sviestą mašinomis iš saldžios grietinės.

Štai kiek paimą už pieną ukininkas turintis tik 2 karves. Viens iš tokių ukininkų dastatė į minėtos draugystės dirbtuvę šitiek pieno:

gegužės	menesyje	132 kvortas	pieno
biržio	209	„	„
liepos	307	„	„
rugpjūčio	278	„	„
sėjos	277	„	„

spaliu	Menesyje	156 kvortas	piena
lapkričio	276	„	„
gruodžio	334	„	„
sausio	357	„	„
vasario	302	„	„
kovo	269	„	„
balandžio	179	„	„

viso per metų 3076 kvortas.

Už tą pieną tasai ukininkas gavo 107 ir pusę rublių grinais pinigais ir dar atsiėmė atgal 2460 kvortų lieso saldaus pieno, kurį namieje galėjo sunaudoti.

Jaigu tasai ukininkas butų darė sviestą iš tų 3076 kvortų pieno namie paprastu būdu iš rugščios grietinės, butų padarė daugiausiai kad 185 svarus. Už svarą tokio sviesto gautų po 30 kap. Tai-gi iš viso tasai ukininkas apturėtų tik 55 rublius ir 50 kap. vietoje 107 ir pusės rublių arba 52 rubliais mažiau nės draugystėje. O kiek darbo butų turėjęs pridėti?

Valščiūje R. 21 ukininkas pristatė kasdieną į pieninyčią 370 kvortų pieno. Iš to pieno apturėdavo kasdien po 30 svarų sviesto, už kurį gaudavo 31 markę ir 50 feningių (16 rublių), o per visą metų 5748 rublius. Visą tą paėmė 21 ukininkas.

Valščiūje D. kur 38 mažesni ukininkai susidėję perdirba pieną augščiaus minėtu būdu, paima kas mėnesį 400 rublių, o per metus į 10000 rublių.

Apygardėje N. nuo 2 metų yra draugystė, kuri pirmus metus padarė 7517 svarų sviesto, ir po apmokėjimo visų išdavimų išmokėjo visiems prisidėjusiems dėvyniais šimtais rublių daugiau, nės jaigu butų dirbė sviestą iš rugščios grietinės. Antrą metų kada prie draugystės prigulėjo 147 ukininkai, draugystė padarė 32160 svarų sviesto ir išmokėjo visiems prigulintiems penkiais tukstančiais rublių daugiau, nės ant vietos buvo mokama. Tai-gi matome kaip plaukia pinigai į kišenių apsukraus ukininko.

Šiandien prie draugystės priguli 160 ukininkų tarpu jų yra:

2 ukininkai turintie po	1 karvę; viso	2 karves
45 „ „ „	2 „ „	90 „
22 „ „ „	3 „ „	66 „
34 „ „ „	4 „ „	136 „
21 „ „ „	5 „ „	105 „
10 „ „ „	6 „ „	60 „
10 „ „ „	7 „ „	70 „
7 „ „ „	8 „ „	56 „
2 „ „ „	9 „ „	18 „
2 „ „ „	10 „ „	20 „
3 „ „ „	11 „ „	33 „
1 „ „ „	13 „ „	13 „
1 „ „ „	25 „ „	25 „
160 ukininkų	turi	abelnaitinės by arves.

Iš šito skaitliaus matyti, kad uždėjimui pienininkiškos draugystės nereikia ukininkų turinčių daug karvių; vidutiniai ir net maži ukininkai, turintie po 1 ar 2 karves susidėję gali uždėti draugystę ir turėti iš to didelę naudą; reikia tik ant pradžių sudėti 400 ar 600 rublių ant įtaisymo reikalingų mašinų, kurios paskui užsimokės šimteriopai.

Dėlko-gi pas mus Lietuvoje nėra pienininkiškų draugysčių? Gal mus ukininkams teip gerai, kad jie neprivalo laužyti sau galvą ir uždėti draugystės? Ne, mus ukininkai vargsta ir aimanuoja, kad sunku jiems gyventi. Gal pas mus nėra atsakančių skaitliaus karvių ir piningų ant pradžių. Ne! Ir piningų atsirastų ir karvių yra! Tai dėlko-gi mus ukininkai nesi-naudoja tuom, kuom kitur naudojasi? Dėlto, kad jiems stoka išminties, stoka apskurumo, o abelnai pas mus stoka gero paveikslu. B.

Pienininkiška draugystė Lenkijoje.

Augščiaus matemė paveikslus pienininkiškų draugysčių Vokietijoje; čion papasakosime apie tokią pat draugystę Lenkijoje, kur ukininkystė vedama kuomet teip pat kaip pas mus, o vietomis dar ir blogiau. Paduodame čion žodis į žodį aprašymą p. J. B. patalpintą lenkiškame laikraštyje „Zorža“ apie tai kaip jis uždėjo pienininkišką draugystę kaime Mačova.

— Vaikščiodamas turgaus dienose po mūsų miestelius ir prisižiurdamas, kaip mūsų ukininkės parduoda sviestą, nekartą užduodavau sau klausymą; dėlko mūsų šalyje mets į metą tiek milijonų rublių dingsta aciū negeram darymui sviesto. Teip mislindamas užmaniau padaryti pradžių, pabandyti uždėti pas mus pirmą pienininkišką draugystę. Dėl to nuvykau į didelį kaimą Mačovą, idant čion prikalbinti kininkus uždėti pienininkišką draugystę.

Atvykęs į M. persiliudyjau, kad ten draugystė gali turėti didelį pasisekimą, kadangi pačiame kaime yra suviršum 1000 karvių, o ir aplinkiniai ukininkai augina daug galvijų. Pradžia mano baidymo buvo labai sunki, nės mūsų ukininkai paprastai labai neprilankus prie naujų įvedimų. Pirmučiausiai sukviečiau ukininkus, idant išgulyti jiems visą dalyką. Ant to susirinkimo nurodžiau, kokią naudą gali apturėti maži ukininkai sutaisę pienininkišką draugystę; keli ukininkai prisižadėjo prigulėti prie draugystės. Surašėme sutarmę maž daug šitokią: 1) pildyti sutarmę ir elgtis pagal nusprendimą draugystės užveizdo. 2) nieko nedaryti kas bledinga draugystei. 3) mokėti kiekvienam įstojant po 1 rublį ir dar įmokėti pagal skaitlių karvių. Nuo kiekvienos karvės reikėjo įmokėti po 5 rublius. Kadangi tokiu būdu įėjo tik 400 rublių, liepė iš už tiek piningų negalima įtaisyti

pieninyčę, turejome kreiptis prie aplinkinių dvarų, kurie pridėjo dar 200 rublių. Kadangi prie pieninyčios butinai reikalinga yra ledinyčia, pertai prikalbinau ukininkus įtaisyti ledinyčią. Tas atsiėjo labai pigiai, nės vienas iš ukininkų dyka pavedė vietą ledinyčiai, o kiti ukininkai suvežė ledą.

Įtaisęs tokiu būdu viską pasirupinau apie tai, kad ukininkai turėtų daugiau nės pirmto ganevos ir pašaro. Tam tikslui sušaukiau susirinkimą sanarių draugystės ir kalbinau sodinti burokus, sėti liucernę ir kitas žoles. Ir teisingai ukininkai parsigabeno su mano pagelba seklas minėtų žolių.

19 dieną liepos atidaremė dirbtuvę. Iki pabaigai to menesio, o teipo-gi per visą rugpjūtį perdirbome 10158 kvortos pieno (tokiu būdu ant vienos dienos išpuole 274 kvortos) ir apturėjome iš viso 828 svarus sviesto.

Už pieną per tą laiką buvo išmokėta 34^{lema} ukininkams, pristatantiems pieną į 300 rublių; tokiu būdu kiekvienas apturėjo po 7 skatikus už vieną tik grietiną iš vienos pieno kvortos, nės iš kiekvienos atneštos pieno kvortos gražinau atgal truputi daugiau nės 3 kvotierkos lieso pieno.

Sunkiausias dalykas buvo tai pristatymas pieno į pieninyčią. Reikia tačiau pripažinti, kad vietiniai ukininkai visados laiku pristatydavo pieną, neveizint ant didžiausios darbymetės.

Pristatymas pieno iš tolimesnių vietų galimas tiktai tam tyčia pristaitytuose induose. Indai tie padaryti iš blekės, o viduryje išbaltyti cinku, per ką lengva juos užlaikyti čiumiai. Apart to dangčiai tų indų teip pritaisyti, kad pienas iš jų išsilieti negalėtų.

Darbas mūsų pieninyčioje prasideda anksti rytą. Išmušant 4 adyną minetuose induose vaikai arba suaugusi atneša pieną, kurį tuojaus permieruoja ir užrašo į knygas, idant žinoti, kiek kursai ukininkas pristatė pieno. Kadangi pienas, idant grietinę gerai atsiskirtų, turi buk šiltas teip kaip tuojaus išmelžtas, pertai pieninyčioje turime pašildinti. Pašildymui pieno yra tam tikri prietaisai, bet mes neturime pirkto prietaiso, dėlėi stokos piningų, o šildome pieną teip: Viriname vandenį dideliame blekinyje puode, o į tą šiltą vandenį įstatome pieną kitame inde ir laikome pakol nepašils priderinčiai. Teip pašildytą pieną supila į mašiną vadinamą „Separator“, (lietuviškai būtų atskirtojas). Mašina ta pritaisyta, idant atskirti grietinę iš saldaus pieno. Į adyną apdirba ji 250 pieno kvortų. Supylę pieną į mašiną ima ją greitai sukli, per ką pienas persiskiria į dvi dali: į grietinę ir liesą pieną, kurie per tam tyčia pritaisytas skylutes išeina iš mašinos ir subėga į atskirus indus.

Grietinę blekiniuose induose stato į šaltą vandenį iki kitai dienai. Vasarą laike didelių karščių, jaigu nėra ledų vandenį reikia tankiai mainyti.

Kitą dieną supila grietinę į sviestinyčią vadinama „Viktoria“, yra tai berteinys labai lengvai sukamas, į 30 ar 50 minučių sviestas yra jau gatavas.

Sviestas išveizi kaip žirnio grudą; išima jį iš sviestinyčios sietuku ir jaigu ne yra per daug šiltas minko ant amerikoniško spaustuvo, idant atskirti maslionkas. Tai-gi čion sviestą plauti nereikia ir tai labai gerai, nės sviestas plaujamas vandeniu įgyja blogesnį skonį ir kvapną.

Išminkytą sviestą spaudžia į šmotelius sveriančius svarą, vynioja į neperšlapamą popierą, deda į pakus ir siūnčia į miestus gelžkelio arba pačta. Teip tai susitaiso ir teip dirba mūsų pienininkiška draugystė Mačove. — B.

Reikaluose ukininkystės.

Paskutiniuose metuose, kada visame sviete javai atpigę, padėjimas ukininkų visur blogesnis pasidarė; bet nevisų šalių ukininkams lygiai skaudus tas javų prekės nupuolimas. Ukininkai apšviestėsiu šalių, kaip žmones išmintingesni ir daugiau suprantanti savo padėjimą ir reikalus, patyrę, kad javų prekės jau negali pakylti, ėmėsi prie kitų ukininkystės šakų, kur atrado dėl savęs toki-pat gerą pelną, kaip turėjo pirm to parduodami javus. Ukininkai-gi mažiaus apšviestų šalių, iš priežasties stokos išminties ir apskurmo neišrado daugiau nieko, kaip gyventi senoviškai, pardavinėti javus pusdykiai, aimanuoti ant sunkių laikų, vargti ir belaukiant pakylimo prekių lysti į skolas. Prie tokių šalių ir mes prigulime; mūsų ukininkai priguli prie tų, kurie nesuprasdami savo reikalų neišrado daugiau nieko, kaip aimanuoti ir vargti, kada tuom tarpu apšviestėsiu šalių ukininkai atrado toki bei kitoki kelią išeiti iš savo sunkaus padėjimo.

Negalima sakyti, kad pas mus visiškai nera prakilnių ukininkų. Ne! Pas mus teip-pat yra prakilnus ukininkai, kurie neina pas žydus siulyti, kad nors pusdykiai pirkūt nuo jų javus, bet atbulai rupinasi javus namie suvartoti teip, kad iš jų turėti didesnę naudą nē parduodant žydams. Tam tikslui augina arklus ar raguotus galvijus, kuriuos ir pas mus galima dar pusėtina gerai parduoti. Yra ir toki ukininkai, kurie apart ukės užsiima dar ir prekyste ar tai arkliams ar naminiais paukščiais ar kituom kuom ir tokiu budu apturi šoki toki pelną. Žodžiu ir mūs ukininkai, prispirti vargo, pradeda sau galvas laužyti, kaip išsigelbėti iš to vargo, bet tokių yra dar nedaug ir daro tai daugumas netikusiai be tvirto aprakavimo.

Iš šalies žiurint nesunku patėmyti, kad daugumas prakilnesniųjų mūsų ukininkų užsiimdami šiuom bei tuom neturi gerai apmislinto plano, o daro viską ant abėjos apyčiuja; pasiseks, — gerai, nepasiseks, — ramys savę tuom, kad tai Dievas teip davė.

Tokia stoka apskurmo, stoka apsirokavimo yra priežastis, dėlko pas mus Lietuvoje dar niekur nebandė ukininkai užsiimti viena iš naudingiausių ukininkystės šakų. Kalbu apie pienininkystę, kuriaj labai plačiai naudojasi ukininkai apšviestėsiu šalių ir turi iš-to didelį pelną; o reikia žinoti, kad javai ten vis-gi brangesni nē pas mus, pertai ir šerimas karvių ten brangiausias nē pas mus atsieina. Pas mus pienininkystė ačiu žemoms javų prekėms dar geriaus galėtų apsimokėti.

Perėjusį metų prie „Uk-ko“ kaipo priedas išėjo atskiri knygutė po vardu „pienininkystė“, kurioje paduotas žinios apie išdirbimą sviesto ir surių tam tikromis mašinomis, kokias vartoja gerai įtaisytose pieninyčiose, nurodyta ten teip-pat ir naudą kokią gali apturėti ukininkas iš gerai įtaisytos pienininkiškos ukės, nurodyta ir tai, kad vienam nors ir vidutimam ukininkui neapsimokes įtaisyti pas savę gerą pienininkišką ukę, nės permažai turi pieno, o ant įtaisymo gerų pienininkiškų mašinų reikia šiek tiek pinigų padėti. Idant įtaisyti gerą pieninyčę ir turėti iš jos didelę naudą reikia, kad ukininkai susidėtų į didėles pienininkiškas draugystes. Apie keles tokias pienininkiškas draugystes paduodame šitame „Uk-ko“ numeryje artimesnes žinias, idant musu skaitytojais aiškiaus matytų naudingumą pienininkystės ir patys bandytų naudoties tai labai svarbia ir naudinga ukininkystės šaka.

Sala Kuba.

Papaskosim čion skaitytojams apie gyventojus ir gamtą salos Kuba, kur šiandien žmonių kraujas upėmis teką, kur vyrai žuva tukstančiais. Mat eina ten karė taipu kubiečių, norinčių atsiliuosuoti iš po valdžios. Ispanijos ir tarpu išpanų, norinčių ir toliau laikyti po savo jungu Kubos gyventojus.

Salą Kubą atrado Kolumbas, 1492 metuose kada po atradimui Amerikos jis pasileido į pietus įieškoti šalies, kuri pagal pasakojimą Indijonų yra daug aukso. Aukso ant Kubos nerado, bet abelnai šalis labai patiko Kolumbui ir jo draugams. Kolumbas sake, kad Kuba yra tai gražiausia šalis ant svieto. Visiems labai patiko neišpasakytas derlingumas dirvų, puikumas augalų, gražumas paukščių ir meilumas salos gyventojų, kurie vadino savę cibunejais. Buvo tai žmonės augaloti, gražaus liemens; uoda jų rausva, pečiai ir krutinės buvo ištep-

liotas visokiais dažais. Drabužių nenešiojo, apart trumpo žiurkšto pryšakyje. Gyveno jie mažais kaimais, aplink kuriuos buvo gerai apdirbti laukai, užsėti kukuruza ir kitais javais. Mokėjo jie teipogi verpti bovelną ir austi iš jos audinius. Ugnį darydavo trindami du šmotus medžio kits į kitą. Turėjo šiokių tokių naminius pritačius daugiausiai iš medžio darytus; kaip ginklą vartojo medinias pikes, lankus ir vilyčias. Budo jie labai meilais, lengvaitikiai, gyveno sau ramiai be vargų ir rūpesčių iki 1512 metų. Tuose metuose apsigyveno ant salos pirmutiniai ispanai. Apsigyvenę ant salės, ispanai pavertė jos gyventojus į savo vergus, vartodami juos prie sunkių darbų iš vietos galvijų. Ačiu tokiam apsiejimui į 50 metų pirmutiniai gyventojai visiškai išmirė. Šendien tik rytinėje dalyje salos, tarpu kalnų kaip liekaną pirmutinių gyventojų galima sukti žmonės matomai paeinančius nuo maišintų tevų. Tokius maišinto kraujo su raudonskuriais vadina — kreolais.

Išnaikinę cibunėjus ir nuplėšę visą salą ispanai iškeliavo į Meksiką ir Perų Amerikoje, kur tikėjosi rasti auksą, kurio nerado Kuboje. Perėjus 209 metų keli tukstančiai ispanų vėl atsikraustė ant Kubos; potam pradėjo rinktis ateiviai iš visų šalių Ispanijos. Apsisėdę ant Kubos ir nenorėdami pats dirbti ispanai gabeną murinus iš Afrikos, kuriuos pirkto kaip vergus ir dirbo kaip galvijais. Po isnaikinimo vergystės, pradėjo gabenti samdytus iš chinų vadinamus kulaisais. Tokiu budu dabartiniai gyventojai salos susideda iš įvairių tautų. Visų gyventojų ant Kubos yra suviršum pusantro milijono. Viens milijonas baltų, o pusė milijono juodų t. y. murinų. Tarp baltųjų yra apščiai maišytų su raudonaisiais — teip vadinamų kreolų ir su juodaisiais teip vadinamų mulatų.

Sala Kuba guli netoli Amerikos, tik 200 verstų marėmis. Didesnė dalis salos kalnuota, bet daugiausiai kalnai neaugšti, apaugusie tankiomis giriomis. Yra kalnų ir 2 verstų augščio turinčių. Upes ant salos nedideles, garlaiviai jomis plaukioti negali; užtai pakraščiais yra daug puikių priplaukų, kur gali sustoti garlaiviai. Klimatas ant Kubos abelnai šiltas. Žiema ten smagiausias laikas; snego ten žinoma nėra; oras žiema ten toks kaip pas mus pavasaryje. Užtai lepos ir spali mėnesyje ten stovi toki karščiai, kad įkaitinti akmenis pradegina padus apsiautuvų. Tada visi kas gali išsikrausto į kalnus, juolabjaus, kad žemuose tankiai vieši geltonasis drugys.

Ispanai vadina Kubą perlu Ispanijos karunos. Ir teisybė daug naudos turi Ispanija iš tos turtingos salos. Didžiausiu šaltiniu salos turto yra: — cukrinė lendrė, tabakas ir kava. Plan-

tacijos lendrės ir tabako užvestos ypačiai vakarinėje salos dalyje, o kavos rytinėje.

Cukrinė lendrė, kaip pats vardas parodo yra augalas, iš kurio daro cukrų. Iš pažiūros panaši ji į kukuruzą arba į godą. Jos kamblyje yra daug syvų, kuriuos išspaudia virina ir apturi cukrų, teip kaip pas mus iš batvinių. Kelos dešimtys metų atgal pakol žmonės dar nemokėjo daryti cukrų iš batvinių, spaudė ji iš vieno tik cukrinių lendrių, pertai ir cukrus tada brangus buvo, nės lendrė toji auga tik šiltuose kraštuose.

Ant Kubos įveisė cukrinę lendrę ispanai 400 metų atgal (16 amžyje), pargabenę aną iš Azijos. Siandien plantacijos lendrės užima didelį žemės plotą, o išveža kasmetą cukraus už keloką milijonu rublių.

Veisimas lendrės gana lengvas, Ant dirvos daro vagas, į kurios sodina šmotelius lendrės kamblio. Tie prigryja labai lengvai, auga greitai teip greitai, kad po 6 mėnesių jau galima kirsti. Kirtimas yra tai darbas labai sunkus, jį atlieka paprastai samdyti murinai arba chinai, pripratusie prie didelių karščių. Kerta jas tam tikrais kirvukais arba ilgais peiliais, riša į pundus ir tokiu budu deda jas į presus, kur iš jų išspaudžia syvus. Syvus tuos pirmučiausiai išvalo, paskui verda pakol nepasidaro cukrus. Iš kamblį po išspaudimui syvų apturi dar araką, o galutinai kamblius džiovina ir vartoja kaip kurą. Tuom tarpu galai lendrių likusie laukia po nukirtimui, vėl greitai auga ir be jokio darbo tą patį metų dar syki galima kirsti. Po kelių metų tačiau reikia lendres iš naujo persodyti. Štai kaip naudinga yra ta lendrė toms šalims kur ji auga.

Antrą vietą pagal naudingumą užima plantacijos tabako. Tabakas auginamas Kuboje jau iš senovės.

Čion pirmą kart susipažino su juom europiečiai. Marininkai Kolumbo patėmyjo, kad „gyventojai salos ruko suvyniotus lapus kasžin kokios žolės: uždega vieną galą, o kita laiko burnoje ir traukia aštirus dūmus. Dumai tie juos truputį apsvaigina ir padrutina; vadina tą žolę tabakas“. Po tam ir europiečiai pradėjo rudyti tabaką, pamegždžiodami Kubos gyventojams.

Tabakas auga dideliais krumais ir megsta pavesį, pertai tabako plantacijose vietomis prisodinta medžiai duodantie didelį pavesį kaip štai: jovarai, topeliai, palmos ir kiti geriausias tabakas paeina nuo Kubos, ypačiai garsus visame sviete havaniški cigarai, dirbami Kubos sostapilyje Havanoje. Yra cigarai, kur kaštuoja rublį ir daugiau.

Mets į metą iš Kubos išvežia į 25 milijonus svarų tabako ir 130 milijonų cigarų. Vertė

visų jų išnešia be abejonės keles dešimtis milijonų rublių.

Veisimas kavos kitakart buvo labai prasiplatinęs ant salos, bet šiandien jau yra apleistas. Kavos plantacijos užvestos ypačiai rytinėje salos dalyje, kur daugiau su ja augina ryzius, kakao ir kitus vaisius. Abelnai imant visokie javai ten labai gerai nusiseka; teip bulvė ten sveria nuo 4 iki 10 svarų. Gyvulių ten teipo-gi daug augina. Vietoje arklių ten vartoja mulus; yra tai maišiny s arklio ir asilaitės; iš pažiūros mulas panašus į asilą, tykus, pajėgus ir nelepus.

Sostapilis Kubos Havanna, guli ant šiaurinio salos pakraščio. Puikiame porte (prieplaukoje) to miesto stovi daugybė prekiškų garlaivių visų šalių svieto: ispaniškų, angliškų, prancuziškų, amerikaniškų ir kitų. Havannoje yra 200 000 gyventojų. Havannos katedroje guli kunas Kristaforo Kolumbo, kuris mirdamas prašė savo lavoną pervesti į Kubą.

Neveizint ant to, kad gyventojai Kubos palina nuo ispanų, jie o ypačiai kreolai ir mulatai nekenčia ispanų, ir nesykį jau bandė išsiliuosuoti iš po Ispanijos jungo. Pernai teipo-gi įarzinti visokiais prispaudimais kubiečiai vėl su kilo prieš Ispaniją ir nežiurint ant pasistengimo Ispanijos lygšiolaik laimingai kovoja ir tikisi numesti nuo savęs nekenčiamą Ispanijos jungą.

B.

Malda.

(Muzika Moniškos*)

Vilnims likimo užent',
Kada apsilipsta mūsų protas,
Ir balsą krutinėj' užim'
Kad spaudžia vargas sunkus,
Ir mažinas gyvasties plotas,
Dieve! tad gelbėk mus!

Kad mėlins dangus apsiniaukia,
Uždengia debesiu veidą,
Perkunas į kruvą sutraukęs
Ketin' juos trenkt' į namus, —
Iki varpai juos išsklaido**)

O Dieve! o Dieve! saugok mus!

Mūsų senuolių sodybas
Užpuole amaras piktas,
Pražus mūsų visos gerybės,
Išdžius visa dirva!
Kol baisus amar's nēr' diktas
Dieve! naikink aną!

Ten maras baisus pakilo,
Per kaimus ir lauką eina,
Prieš mirtį viskas nutilo,

*) Gaidas galima gauti Krokavo (gal ir Varšavo) gaidų krautuvėse reikalanjant: „Modlitova“ Moniškos.

**) Nekuriose šalyse, kitur perkunijai, skambina į varpus, idant apstabdyti ją.

Kaip miestuos teip ir sodžiuos.
Kol anų laik's neateina
O Dieve! o Dieve! gynkie juos!

Kapas prie kapo iš vieno,
Vienos tik dulkės ten ruksta,
Kasa duobes kožną dieną,
Josna visi vienaip telp';
Kol žemės kapams netruksta
O Dieve mirusius kelk.

Pagal lenkišką žodžių gaidoms prietaisė A. B. P.

Tylu visur, tylu visur . . .*)
Visas jau svietas mieg' saldžiai;
Ugnys tik žėri dar kaip kur —
Sargų ženklai!
Aplink tamsu.
Amžinas miškas oš' balsu
Liudnų dainų.

*) Pagal lenkišką gaidoms (dėl kuopos) pritaisė A. B. P. Gaidos randasi toje pat „Liutnėje“ Mašynski'o po vardu: „Uciecht już gwār“.

Iš svetimų šalių.

Maskolija. Kelios nedėlios atgal numirė Maskolijos ministeris užrubežinių dalykų Lobanov's. Ką paskirs caras ant jo vietos dar nežinoma. Maskolijoje ministerius skiria pats caras ir jam vienam tik anie priklauso; neteip kaip kitose viešpatystėse kur yra konstitucija. Šiam ministeriai priguli nuo parlamento; gali būti ministeriais tik tolaik, koliaik didesnė pusė pasiuntinių parlamente pagiria jo pasielgimą. Maskolijoje, kad caras ir kasžin ką i ministerius išrinktų turi būti geras, nės gyventojams liepta tik klausyti ministerių, kad jie ir blogiausiai darytų; tuos kurie drįsta peikti piktus pasielgimus ministerių žandarai ima ir sodina kalėjiman. Užtai Maskolijoje retai katram ministeriui rupi gerovė gyventojų, jie rupinasi tik įtikti carui. Miręs Lobanov's sako buvęs neblogos žmogus.

Turkija. Kretiečiai jau iškariavo dėl savęs laisvę, Sultonas turėjo sutikti su jų reikalavimais. Dabar jų paveikslą seka armėnai, teip-pat reikalaujami laisvės dėl savęs. Neveizint ant barbariškų persekiojimų turkų vyriausybės, ant pjovynių pakeltų turkais armėnai nepasiduoda nenori senoviškai turkams vergauti. Neseniai paslaptinis tautiškas armėnų komitėtas išsiuntinėjo pasiuntiniams visų Europos viešpatysčių, esantiems Konstantinopolyje (sostapilėje Turkijos) šitoki atsišaukimą: Armėnai reikalauja, kad general-gubernatorius Armėnijos būtų krikščionis skiriamas Europos viešpatysčių. General-gubernatorius pats paskiria gubernatorius ir kitus valdininkus, Sultonas juos tik užtvirtina.

Kareiviai, žandarai ir policija Armėnijoje turi būti iš pačių gyventojų. Apicierai turi būti visi krikščionys. Sudai turi būti toki kaip abelnai Europoje. Turi būti laisvė spaudos, tikėjimo ir mokslo. Trys ketvirtas dalys moksčių, paimtų nuo armėnų turi eiti ant naudos Armėnijos. Turkai turi sugražinti visus turtus nuo armenų atimtus. Turkai turi paleisti iš kėlėjimų visus armėnus pasodintus už politiškus prasi-kaltimus.

Apart iš tų reikalavimų komitėto atsišaukime išpeiktus negražus pasielgimus Europos viešpatysčių, kurios leidžia barbarams turkams pjauti nekaltus armėnus, tik už tai, kad jie laisvės nori. Ir tiesa pasielgimas Europos viešpatysčių vertas papeikimo. Mat visos viešpatystės nuleido po du savo karišku garlaiviu po Konstantinopoliu, neva apgynimui savo pavaldinių, o pagal teisybę tai kiekviena mis-lindama paimti į savo nagus griuvančią Turkiją. Kiekvienas malonėtų, bet bijosi kaimynų. Teip betykodami pasiuntiniai apšviestų viešpatysčių nieko nedaro apgynimui armėnų. Vienos tik suvienintos Valstijos šiaurinės Amerikos tikrai nori užstoti armėnus, bet kitos viešpatystės nenori prie to prisidėti. Paskutiniame laike Anglijos visuomenė daro tankius susirinkimus, idant ant jų išpeikti vyriausią ministeri Salisbiuri, užtai ką jis pavelina turkams pjauti armėnus. Dabar kitos viešpatystės bijo, kad Anglija ne-lieptų savo kareiviams užimti Konstantinopolį, idant priversti turkus duoti laisvę armėnams; bijosi, kad Anglija, syki paėmus Konstantinopolį, neliktų ten ant visados, kaip anais metais padarė su Egiptu. Jaigu Anglija iš tikro norėtų teip padaryti, tai bedam pakiltų karė tarpu Europos viešpatysčių.

S.

Iš Lietuvos.

Ryga. Siam mieste yra gana apščiai lietuvių tarpu policijantų — vidutinių ir žemesnių; priskaitytum apie koki 30 ypač teip vadinamųjų „Okolodočnų“. Bet jie kuone perdėm jau Lietuvos išsižadėję. Teisybę sakant nuo polici-jantų nedaug doros, gali ir laukti — jau toks jų užsiėmimas, į kurį doras žmogus tik iš paskutinosios eina. Bet vis-gi tai yra liudnas ženklas, kad tiek lietuvių žusta! Nekurių tokių porų „Okolodočnų“ ir vardus čionai paduodu, idant parodyti, kad jie grynai lietuviškas pra-vardes nešioja. Teip — Adomautis, kuris 28 d. liepos šių metų apsipaičiavo su Malirau-skaicia ir prizadus darė lenkiškai Š. Pranciškaus bažnyčioj; Mačinska, Šuksteris, Svilas ir kt. Kada-gi ant galo tokiems ponams akys atsivers ir jie nustos gėdytis savo prigimtos kalbos!

Jonas Ožalaitis.

Iš Senapilės. (Suvalkų gub.) Ši rug-pjučio mėnesį arti senapilės žandarai paėmė moteriškę vežančią keletą maišų su lietuviškais raštais. Ką su ja padarė sunku patirti, nės žandarai nieko prie jos neprileido, teip kad nieks nedažino, kas ji per vieną ir iš kur važiuo. Neilgai trukę išvežė tą moteriškę plentų Kal-varijos link. Viens policijantas pasakojo, buk ją su tais raštais gabensę net į Peterburgą.

Mat kas labiausiai rupi mūsų vyriausybei; pagavę su lietuviškoms knygoms laiko kaip didžiausią piktadeją; o jaigu būtų pagavę važiuojant su vogtais arkliais, tai gal dar būtų davę rodą kaip ir kur geriaus pasislepti, kad nepagauti. Atsitinka teip nekartą su maskoliška policija.

Iš Senapilės pavieto. J. Česna
Keli vaikinai Gavaltuvos kaimo, Antanovo valščiaus vieną naktį ėmė daužyti trirankius su maskoliškais parašais, bet visus suėmė. Mat jie darė tai ne dėl ko kito, tik dėl to idant pasirodyti ką gali ir buvo dar pusetinai degtinės išitraukę. Žinoma girtus ir suėmė. *Keliauninkas.*

Karsas. (Kaunerozo.) Kariumėj Rusijos yra prisakymas vyriausybės, jog kareiviai iš visokių sektų (klaidingų nėra pravoslavijos šakų), teipo-gi ir katalikai negali būti vyresniaisiais, apicierų-gi katalikų gali būti tiktai žinomas paskirtas kiek-vienoj šalyj procentas. Bet iš rusų žemesnėji vyriausybė, gali sakyti, negali susidėt, nės iš-visoko gudai daug žemiaus stovi už kareivius kitų tautų. Lietuviai dažnai atsižymi sano geru pasielgimu ir lavumu. Pertai lietuviai tankiai buvo pakelemini viršų vyriausybės nežiurint ant anojo prisakymo.

Negaliu nepapeikti nekurių kareivių lietuvių, kurie paklausti vyriausybės: „Kas tu toks?“, atsako — „lenkas!“ (poliokas). Laiks jau būtų susiprasti ir mūsų kareiviams ir nesivadinti lenkais (paliokais), bet lietuviais!

K. Paška iš Pašilės.

Piningus ir laiškų į Ukaininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpreussen).

Turiny s.

Iš priežasties revizijų. J. St. — Pienininkiškos draugystės Vokietijoje. B. — Pienininkiška draugystė Lenkijoje. B. — Reikalūse ukininkystės. — Sala Kuba. B. — Malda. A. B. P. — Iš svetimų šalių: Maskolija; Turkija. S. Iš Lietuvos: Ryga. Jonas Ožalaitis. Iš Senapilės (Suvalkų gub.); Iš Senapilės pavieto. Keliauninkas. — Karsas. K. Paška iš Pašilės.